

Προοπτικές ενίσχυσης της απασχόλησης αγροτικών περιοχών μέσω της δημιουργίας υποστηρικτών μηχανισμών απασχόλησης: Η περίπτωση του Νομού Λακωνίας

Της κ. Σοφίας Β. ΠΡΟΒΑΤΑΡΗ
και κ. Ελένης Α. ΣΑΡΔΙΑΝΟΥ

1. Εισαγωγή

Η αποκλειστική γεωργική απασχόληση στα πλαίσια της γεωργικής εκμετάλλευσης δεν μπορεί να εξασφαλίσει πλέον το εισόδημα της αγροτικής οικογένειας. Δεν μπορεί να εγγυηθεί ούτε τη βιωσιμότητα της ίδιας της γεωργικής εκμετάλλευσης καθεαυτής. Επιπρόσθετα, αποτελεί βασικό αντικίνητρο συγκράτησης των νέων στην υπαίθρο, ενώ περιορίζει τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη επαγγελματικών ή επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, για την απόκτηση προσωπικού εισοδήματος από τις γυναίκες. Συνεπώς, ως οικονομική δραστηριότητα, η αποκλειστική απασχόληση στη γεωργική παραγωγή, αποδυναμώνει τις αγροτικές κοινωνίες και εκμηδενίζει τους ρυθμούς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της υπαίθρου. Παράλληλα, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα κοινωνικής συνοχής στην ελληνική περιφέρεια.*

Στο πλαίσιο της πολυδραστηριότητας οι αγρότες έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν το ατομικό και οικογενειακό τους εισόδημα. Όλα τα μέλη της αγροτικής οικογένειας αποκτούν το δικαίωμα στην απασχόληση. Η αγροτική οικογένεια μπορεί να αναπτύσσει νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες, συμπληρωματικές προς τις γεωργικές. Παράλληλα με τα άμεσα οικονομικά οφέλη για την αγροτική οικογένεια, η πολυδραστηριότητα

* Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Έργου «Κοινωνία της Πληροφορίας και Προσαρμοστικότητα των Μικρομεσαίων Γυναικείων Γεωργοσυνεταιριστικών Επιχειρήσεων», που εντάσσεται στην Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL. Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στον Καθηγητή του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου κύριο Κ.Δ. Αποστολόπουλο και την Καθηγήτρια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κυρία Α. Παπαδάκη – Κλαυδιανού.

Οι κυρίες Προβατάρη και Σαρδιανού είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη «Βιώσιμη Ανάπτυξη» του Τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου.

δημιουργεί έμμεσα οφέλη που διαχέονται σε ολόκληρη την τοπική κοινωνία της υπαίθρου.

Οι θετικές επιπτώσεις της πολυδραστηριότητας στις αγροτικές κοινωνίες θα πρέπει να αναζητηθούν στην ενίσχυση του τοπικού εισοδήματος, στη δημιουργία των αναγκαίων υποδομών για την υποστήριξη των λειτουργιών της τοπικής οικονομίας, στη διεύρυνση των ευκαιριών πρόσβασης στην κατάρτιση και εκπαίδευση των ανθρώπων της υπαίθρου, κ.ά.

Οποιαδήποτε μορφή και αν λάβει και οποιοδήποτε κίνητρο και αν κρύβεται πίσω από την υιοθέτησή της, η έννοια της πολυδραστηριότητας αποτελεί σήμερα αναπόσπαστο μέρος της ευρύτερης φιλοσοφίας της αγροτικής ανάπτυξης, η οποία δεν περιορίζεται στα στενά, συμβατικά οικονομικά δεδομένα. Η εφαρμογή των στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης στον αγροτικό χώρο επικεντρώνεται στο πως μπορεί η πολυδραστηριότητα στις αγροτικές περιοχές να διαμορφώνεται υπό το πρίσμα των χαρακτηριστικών της αγροτικής ζωής, ενσωματώνοντας τις νέες κοινωνικές τάσεις και τα χαρακτηριστικά των τοπικών κοινωνιών, καθώς και πως αυτή μπορεί να αποτελέσει το εργαλείο αντιμετώπισης της ανεργίας που πλήττει τον αγροτικό χώρο (Eikeland and Lie, 1999).

Ζητούμενο, επομένως, αποτελεί η διερεύνηση και δημιουργία εναλλακτικών μορφών απασχόλησης στον αγροτικό χώρο, είτε αυτές εξελίσσονται εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης, είτε επεκτείνονται πέρα από αυτήν.

Οι μελέτες για τις προοπτικές και ευκαιρίες απασχόλησης στον αγροτικό τομέα θα πρέπει να αφορούν σε τοπικό επίπεδο, προκειμένου να αξιοποιούνται οι ευκαιρίες σε τομείς απασχόλησης που μπορούν να εξελιχθούν σε συγκριτικά πλεονεκτήματα για κάθε περιοχή. Εξάλλου, κρίνεται σκόπιμο οι αναλύσεις να βασίζονται όχι μόνο σε ποσοτικά αλλά και σε ποιοτικά δεδομένα. Οι έρευνες που βασίζονται σε ποιοτική ανάλυση δεδομένων επιτρέπουν την έκφραση, καταγραφή και κατανόηση των απόψεων των εκπροσώπων των τοπικών κοινωνιών (Kneafsey, 2001). Δηλαδή, είναι πολύ σημαντικό να χρησιμοποιούνται ποσοτικές μέθοδοι ανάλυσης, που βασίζονται σε στατιστικά στοιχεία, αλλά είναι εξίσου σημαντικό να αξιοποιούνται στοιχεία που προκύπτουν από συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια μέσα από τα οποία καταγράφονται οι προτιμήσεις, οι απόψεις, ακόμη και οι επιθυμίες του αγροτικού κόσμου. Τα ποιοτικά δεδομένα δεν προσφέρονται για αξιόπιστη μαθηματική ανάλυση, αλλά θέτουν στο επίκεντρο των αναλύσεών μας τον ίδιο τον άνθρωπο, καθώς αποτυπώνουν τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνικής ζωής. Έτσι, οι αναλύσεις αποκτούν βάθος και οι προτεινόμενες λύσεις μπορούν να είναι εφαρμόσιμες και βιώσιμες.

Ο σκοπός της έρευνας έχει διττό χαρακτήρα. Αφενός, τη διερεύνηση των προοπτικών απασχόλησης και αφετέρου, την εξέταση της δυνατότητας ανάπτυξης υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης στο Νομό Λακωνίας, με μελέτες περίπτωσης τους Δήμους Γερονθρών, Κροκεών και Σπάρτης. Η παρούσα ανάλυση αναπτύσσεται σε τρεις ενότητες. Στη δεύτερη ενότητα γίνεται περιγραφή της μεθοδολογικής προσέγγισης της έρευνας και των ερωτηματολογίων των δομημένων συνεντεύξεων, που χρησιμοποιήθηκαν. Στην τρίτη ενότητα αναλύονται τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις τοποθετήσεις των ε-

ρωτώμενων. Στην τέταρτη ενότητα διατυπώνονται γενικότερα συμπεράσματα καθώς και οι προτάσεις, που ανταποκρίνονται στους στόχους της έρευνας.

2. Μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στους Δήμους Γερονθρών, Κροκεών και Σπάρτης του Νομού Λακωνίας, τον Ιούλιο του 2004. Προκειμένου να συγκεντρωθούν οι απαραίτητες πληροφορίες συντάχθηκαν δύο ερωτηματολόγια. Τα ερωτηματολόγια αυτά χρησιμοποιήθηκαν για τη διεξαγωγή δομημένων συνεντεύξεων με: (i) εκπροσώπους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης των προαναφερθέντων Δήμων και (ii) εκπροσώπους και των κατά τόπους Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών, του Κέντρου Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ Σπάρτης και της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας του Νομού Λακωνίας.

Τα ερωτηματολόγια περιελάμβαναν ερωτήσεις αναφορικά με τις προοπτικές απασχόλησης στο Νομό Λακωνίας και κυρίως στους υπό εξέταση Δήμους, τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν για την ενίσχυση της απασχόλησης, καθώς και ερωτήσεις αναφορικά με το ενδεχόμενο λειτουργίας ενός υποστηρικτικού μηχανισμού απασχόλησης σε επίπεδο Δήμου ή και σε επίπεδο Νομού. Οι επιμέρους ερωτήσεις επικεντρώθηκαν όχι μόνο στη νομική μορφή- λειτουργία - στελέχωση - οργάνωση και δραστηριότητα των υφιστάμενων γραφείων ενίσχυσης της απασχόλησης, αλλά και στις προτάσεις των ερωτώμενων σχετικά με την πιθανότητα λειτουργίας και τα χαρακτηριστικά ενός φορέα ως μηχανισμού ενίσχυσης της απασχόλησης στην περιοχή τους.

3. Προοπτικές απασχόλησης και δημιουργίας υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης

Η τυπολογία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο Νομό Λακωνίας είναι τέτοια που ευνοεί την υιοθέτηση καινοτομών στην παραγωγική διαδικασία, δεδομένου ότι η οικονομική βιωσιμότητά τους εξασφαλίζεται από τη γεωργία σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας (Daskalopoulou and Petrou, 2002).

Όπως προέκυψε και από την έρευνα, στον αγροτικό τομέα θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη βελτίωση της ποιότητας της αγροτικής παραγωγής, με την υιοθέτηση καινοτόμων και εναλλακτικών καλλιεργειών ή με την ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Πράγματι, υφίστανται περιθώρια για περαιτέρω ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας, δεδομένου ότι παραδοσιακά προϊόντα παράγονται στην περιοχή (π.χ. ελαιόλαδο) και έχουν χαρακτηριστεί ως Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ).

Ο τομέας των τουριστικών υπηρεσιών μπορεί, επίσης, να ενισχύσει το βαθμό απασχόλησης στην περιοχή. Η υπό εξέταση περιοχή ενδείκνυται για την ανάπτυξη διαφόρων μορφών τουρισμού. Υπάρχουν περιοχές με αρχαιολογικό ενδιαφέρον, περιοχές φυσικού κάλους (ορεινές και παραθαλάσσιες), καθώς και δυνατότητες ανάπτυξης του αγροτουρισμού και άλλων ήπιων μορφών τουρισμού. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να αναζητηθούν και να αξιοποιηθούν οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που συναντώνται, ως επί το πλείστον, στον αγροτικό χώρο και αφού προβληθούν με τους κατάλληλους τρόπους να αποτελέσουν πεδία τουριστικού ενδιαφέροντος.

Προτείνεται η δημιουργία τουριστικών γραφείων/ περιπτέρων ή κάποιου Κέντρου Δικτύωσης και παροχής τουριστικών υπηρεσιών. Τα γραφεία αυτά θα μπορούσαν να τοποθετηθούν σε κομβικά σημεία και να προσφέρουν ποικίλες υπηρεσίες στους τουρίστες. Ως τέτοιες νοούνται η κράτηση εισιτηρίων, δωματίων σε ξενώνες, ξενοδοχεία, πληροφόρηση των τουριστών για τις ημέρες και ώρες λειτουργίας μουσείων, αρχαιολογικών χώρων, πληροφόρηση των τουριστών για τις περιοχές του Νομού (ή ευρύτερα) που παρουσιάζουν ιστορικό, αρχαιολογικό - πολιτιστικό ενδιαφέρον, για περιοχές που προσφέρονται για ποικίλες μορφές τουρισμού (οικολογικό τουρισμό, αγροτουρισμό, θρησκευτικό τουρισμό, ιαματικό τουρισμό), αλλά και για τοπικά παραγόμενα προϊόντα, για παραδοσιακά προϊόντα και σημεία διάθεσής τους.

Η ενθάρρυνση της ανάπτυξης των ήπιων μορφών τουρισμού μπορεί να επιτευχθεί μέσω των δράσεων ευαισθητοποίησης και πληροφόρησης των αγροτών, ώστε να αυξηθεί ο βαθμός απορρόφησης των κοινοτικών προγραμμάτων ενίσχυσης της πολυδραστηριότητας και του αγροτουρισμού. Η δημιουργία υποδομών είναι αναγκαία συνθήκη για την υλοποίηση προγραμμάτων ποικίλων μορφών τουρισμού (διοικητικές υπηρεσίες, χώροι υποδοχής, εστίασης και διαμονής των τουριστών).

Προοπτικές απασχόλησης υπάρχουν στον τομέα της βιοτεχνίας με την τυποποίηση και μεταποίηση τοπικά παραγόμενων προϊόντων ή με την κατασκευή ειδών λαϊκής τέχνης και οικοτεχνίας, ενώ υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης σε τεχνικά επαγγέλματα (για άτομα που θα λάβουν τη σχετική κατάρτιση).

Πιο συγκεκριμένα, η δημιουργία εμπορικών καταστημάτων τα οποία θα διαθέτουν στην αγορά τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα, θα επιτρέψει οι δύο αυτοί τομείς να λειτουργήσουν συμπληρωματικά, αφού τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα μπορούν να τυποποιούνται, συσκευάζονται ή μεταποιούνται σε τοπικό επίπεδο από ατομικές, οικογενειακές ή συνεταιριστικές μονάδες. Εκτός από τα γεωργικά προϊόντα μπορούν, επίσης, να διατίθενται προϊόντα λαϊκής τέχνης και οικοτεχνίας. Με την κατασκευή υφαντών και κεντημάτων ή χαλιών θα μπορούσαν να ασχοληθούν οι γυναίκες των Δήμων Γερονθρών και Κροκεών, δεδομένου ότι υφίστανται η σχετική παράδοση, στο πλαίσιο πάντοτε των γυναικείων συνεταιρισμών. Εξάλλου, στο πλαίσιο της ανάπτυξης δραστηριοτήτων πολιτιστικού αγροτουρισμού, η ενθάρρυνση της λειτουργίας αγροβιοτεχνικών συνεταιρισμών χαρακτηρίζεται αποτελεσματικό εργαλείο και προς την κατεύθυνση προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία διαφυλάσσεται κυρίως στις αγροτικές κοινωνίες (MacDonald and Jolliffe, 2003).

Ομοίως, οι συνεταιρισμοί θα μπορούσαν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στη μεταποίηση και τη συσκευασία. Το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι συνεταιρισμοί φαίνεται ότι είναι η προώθηση των προϊόντων τους. Θα πρέπει να δημιουργηθούν Τμήματα Προώθησης των προϊόντων εντός των ίδιων των συνεταιρισμών, τα οποία μάλιστα θα μπορούσαν να αναπτύξουν υπηρεσίες εξυπηρέτησης των πελατών τους μέσω και του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και της αυτοαπασχόλησης είναι βέβαιο ότι μπορεί να συμβάλει στην τόνωση της απασχολησιμότητας. Όπου διαπιστώνεται μεγάλη ζήτηση σε τεχνίτες ή ελεύθερους επαγγελματίες που ασχολούνται με την οικοδομική δρα-

στηριότητα, οι νέοι θα μπορούσαν να ενταχθούν σε προγράμματα κατάρτισης για την απόκτηση συναφών δεξιοτήτων. Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας – αυτοαπασχόλησης θα μπορούσε να υλοποιηθεί στο πλαίσιο των ατομικών ή οικογενειακών επιχειρήσεων (ιδίως των πολύτεκνων οικογενειών). Εξάλλου, στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον αποτελεί σημαντική στρατηγική τοπικής ανάπτυξης η ενίσχυση των επιχειρήσεων μικρής κλίμακας με την προϋπόθεση της παραγωγής διαφοροποιημένου προϊόντος (Eikeland and Lie, 1999).

Οι τομείς απασχόλησης κατά Δήμο παρουσιάζονται συνοπτικά στον Πίνακα I, ενώ στον Πίνακα II παρουσιάζονται οι προτεινόμενες δράσεις για την ενίσχυση της απασχόλησης κατά Τομέα και κατά Δήμο.

Πίνακας I: Τομείς Απασχόλησης και επαγγέλματα που μπορούν να ενισχύσουν την απασχόληση και προτείνεται να δοθεί έμφαση από τους υποστηρικτικούς μηχανισμούς απασχόλησης κατά Δήμο	
Δήμοι της έρευνας	Τομείς απασχόλησης
Δήμος Σπάρτης	<ul style="list-style-type: none"> • αγροτικός τομέας, • τουρισμός • εμπόριο • αυτοαπασχόληση
Δήμος Γερονθρών	<ul style="list-style-type: none"> • γεωργία-κτηνοτροφία (εναλλακτικές καλλιέργειες, βιολογική γεωργία -κτηνοτροφία) • βιοτεχνία (τυποποίηση παραδοσιακά παραγόμενων προϊόντων) • κοινωνική οικονομία • αγροτουρισμός, οικολογικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός
Δήμος Κροκεών	<ul style="list-style-type: none"> • γεωργία (βιολογική) εναλλακτικές-καινοτόμες καλλιέργειες • τεχνικές-χειρονακτικές εργασίες • τουρισμός • κοινωνική οικονομία

Η ενίσχυση των παραπάνω προοπτικών απασχόλησης μπορεί να επιτευχθεί με την οργάνωση και λειτουργία υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης. Όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση, διαπιστώνεται ότι ο φορέας που κατεξοχήν λειτουργεί ως υποστηρικτικός μηχανισμός απασχόλησης στο Νομό Λακωνίας είναι ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), αν και οι ερωτώμενοι δεν είχαν σαφή και πλήρη γνώση των κατηγοριών ανέργων που απευθύνονται σ' αυτόν. Οι ίδιοι απέδωσαν το γεγονός στην ελλιπή πληροφόρησή τους. Εντούτοις, φαίνεται ότι σε επίπεδο Νομού είναι περισσότερο γνωστά τα προγράμματα που υλοποιούνται από τον ΟΑΕΔ και αφορούν στην ενίσχυση της απασχόλησης και στην κατάρτιση νέων ανέργων, ανέργων μεγαλύτε-

Πίνακας II: Προτεινόμενες Δράσεις για την ενίσχυση της απασχόλησης κατά Τομέα και κατά Δήμο

Τομείς απασχόλησης	Δήμοι που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα		
	Δήμος Σπάρτης	Δήμος Γερονθρών	Δήμος Κροκεών
Τουρισμός	<ul style="list-style-type: none"> δημιουργία οικογενειακών και μεγάλων τουριστικών μονάδων δημιουργία τουριστικού περίπτερου / γραφείου ανάπτυξη οικολογικού τουρισμού 	<ul style="list-style-type: none"> αξιοποίηση φυσικού κάλους της περιοχής δημιουργία καταλυμάτων, αξιοποίηση, συντήρηση και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων-μνημείων της περιοχής (βυζαντινές αρχαιότητες) 	<ul style="list-style-type: none"> αξιοποίηση παραθαλάσσιων και ορεινών περιοχών δημιουργία καταλυμάτων ανάπτυξη οικολογικού τουρισμού δημιουργία κέντρου δικτύωσης και παροχής τουριστικών υπηρεσιών
Αγροτουρισμός	<ul style="list-style-type: none"> αξιοποίηση των Προγραμμάτων της Ε.Ε ενέργειες πληροφόρησης-ενημέρωσης 	<ul style="list-style-type: none"> δημιουργία καταλυμάτων ενθάρρυνση πολυδραστηριότητας 	<ul style="list-style-type: none"> ανάπτυξη Κέντρου Δικτύωσης και παροχής τουριστικών υπηρεσιών δημιουργία καταλυμάτων
Γεωργία-Αγροτικός Τομέας	<ul style="list-style-type: none"> ενθάρρυνση εναλλακτικών καλλιεργειών οικολογική γεωργία 	<ul style="list-style-type: none"> παραγωγή βιολογικού ελαιολάδου, κρασιού 	<ul style="list-style-type: none"> βιολογική γεωργία, ενίσχυση ελαιοκαλλιέργειας και δενδροκαλλιέργειας (πορτοκάλια) ενθάρρυνση ανάπτυξης καινοτόμων καλλιεργειών δημιουργία «Γωνιάς του Αγρότη» στο ΚΕΠ του Δήμου

Τομείς απασχόλησης	Δήμοι που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα		
	Δήμος Σπάρτης	Δήμος Γερονθρών	Δήμος Κροκεών
Εμπόριο	<ul style="list-style-type: none"> δημιουργία καταστημάτων εποχιακών ειδών προώθηση τοπικών προϊόντων 	<ul style="list-style-type: none"> προώθηση αγροτικών προϊόντων δημιουργία καταστημάτων προώθηση υφαντών - κεντημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> τυποποίηση και μεταποίηση πορτοκαλιών και κρασιού δημιουργία εμπορικών καταστημάτων προώθησης αγροτικών προϊόντων, ψιλικών, κ.ά
Βιοτεχνία	<ul style="list-style-type: none"> τυποποίηση ξηρών καρπών, ελαιολάδου, κρασιού δημιουργία συνεταιρισμών 	<ul style="list-style-type: none"> τυποποίηση – μεταποίηση αγροτικών προϊόντων κατασκευή υφαντών- κεντημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> τυποποίηση και μεταποίηση κατασκευή υφαντών μεταποίηση αγροτικών προϊόντων
Διοίκηση	-	<ul style="list-style-type: none"> επενδύσεις για τη δημιουργία υποδομών λειτουργία Υποκ. Τράπεζας 	<ul style="list-style-type: none"> στελέχωση και επέκταση των υπηρεσιών του Δήμου
Παροχή Υπηρεσιών	<ul style="list-style-type: none"> τουριστικές υπηρεσίες 	<ul style="list-style-type: none"> τουριστικές υπηρεσίες 	<ul style="list-style-type: none"> ενίσχυση του ρόλου και των δράσεων των πολιτιστικών συλλόγων
Κοινωνική Οικονομία	<ul style="list-style-type: none"> ενίσχυση γυναικείων συνεταιρισμών δημιουργία τμημάτων (marketing) προώθησης προϊόντων 	<ul style="list-style-type: none"> ενθάρρυνση- δημιουργία νέων συνεταιρισμών 	<ul style="list-style-type: none"> δημιουργία νέων συνεταιρισμών δημιουργία συνεταιρισμών τυποποίησης και συσκευασίας τοπικών αγροτικών προϊόντων
Αυτοαπασχόληση	<ul style="list-style-type: none"> καταστήματα, ελεύθερα επαγγέλματα (τεχνίτες) 	<ul style="list-style-type: none"> ελεύθερα επαγγέλματα (τεχνίτες) 	<ul style="list-style-type: none"> ατομικές και οικογενειακές επιχειρήσεις

ρων ηλικιών καθώς και προγράμματα για τους οικονομικούς μετανάστες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ). Από την άποψη της λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας του ΟΑΕΔ, οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι δεν είναι ευέλικτος ως φορέας. Τα σημαντικότερα προβλήματα εντοπίζονται στο μεγάλο αριθμό των ατόμων που καλείται να εξυπηρετήσει και στην κακή διάχυση της πληροφόρησης στους ενδιαφερόμενους.

Επομένως, οι υποστηρικτικοί μηχανισμοί απασχόλησης προτείνεται να λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο και να ανήκουν διοικητικά στις υπηρεσίες κάθε Δήμου, όπως για παράδειγμα στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ). Σε γενικές γραμμές, θεωρείται ότι για να είναι ευέλικτος ως φορέας, ένας υποστηρικτικός μηχανισμός θα πρέπει να εποπτεύεται από Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (ΟΤΑ, ΟΑΕΔ), ενώ ο ίδιος να αποτελεί είτε Δημοσίου είτε Ιδιωτικού Δικαίου. Ενδιαφέρουσα είναι η πρόταση ένταξης των υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης στις Τοπικές Αναπτυξιακές Εταιρίες των Δήμων, ώστε με τη διαδικασία της ανάθεσης έργου σε εξωτερικούς συνεργάτες - στελέχη, να παρακάμπτονται τα νομικά και γραφειοκρατικά κωλύματα στην πρόσληψη του προσωπικού που θα τους στελεχώνει.

Όσον αφορά στις κατηγορίες προσωπικού που θα έπρεπε να στελεχώνουν τέτοιους υποστηρικτικούς μηχανισμούς απασχόλησης, οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι θα πρέπει να έχουν ανώτερη εκπαίδευση και εξειδικευμένες γνώσεις. Εκτός από τη «διάθεση για δουλειά» και το «μεράκι» που θεωρούν ότι είναι αναγκαίες προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότητά τους, θεωρούν, επίσης, ότι όσοι στελεχώσουν τους υποστηρικτικούς μηχανισμούς θα πρέπει να έχουν ειδικότητες όπως σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού, κοινωνιολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, οικονομολόγοι ή απόφοιτοι του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης. Πολύ σημαντικό είναι να στελεχώσουν τους υποστηρικτικούς μηχανισμούς εκείνοι που θα έχουν γνώσεις για τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας και να έχουν ενημέρωση, ώστε να μπορούν να συμβουλευούν κατάλληλα εκείνους που απευθύνονται σε αυτούς.

4. Συμπεράσματα

Η ενθάρρυνση της πολυδραστηριότητας προτείνεται να αποτελεί τους κυρίαρχους άξονες δραστηριοποίησης των υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης στον αγροτικό χώρο. Τα τεράστια προβλήματα απασχόλησης των νέων στις εν λόγω περιοχές θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με παρεμβάσεις σε πολλά επίπεδα: ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, υιοθέτηση καινοτόμων ιδεών στην παροχή υπηρεσιών, όπως ακριβώς και στους τρόπους παραγωγής και τη διαφοροποίηση των αγροτικών προϊόντων, συμμετοχή τους σε συνεταιριστικές δράσεις και απόκτηση δεξιοτήτων απαιτούμενων σε τεχνικά επαγγέλματα.

Κύριο μέλημα των υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης προτείνεται να είναι η παροχή πληροφόρησης και ενημέρωσης στους δημότες των Δήμων που θα δραστηριοποιούνται. Η κακή ποιότητα της πληροφόρησης, είναι η αφορμή για τη δημιουργία κλίματος δυσπιστίας και καχυποψίας ανάμεσα στους δημότες και η αιτία πολλών χαμένων ή ανεκμετάλλεπτων ευκαιριών είτε προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της απασχόλησης είτε προς την κατεύθυνση βελτίωσης του τοπικού εισοδήματος.

Η δημιουργία υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης σε επίπεδο Δήμων θα συμβάλει στην αποκέντρωση των υπηρεσιών που απευθύνονται σε ανέργους/ άνεργες, και θα επιτρέψει την αντιμετώπιση των προβλημάτων απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο μέσα από την αξιοποίηση των ιδιαίτερων – τοπικών συνθηκών και προοπτικών απασχόλησης. Ενδεικτικά αναφέρονται οι δυνατότητες απασχόλησης στους τομείς του τουρισμού –αγροτουρισμού –πολιτισμικού τουρισμού, της αγροβιοτεχνίας με έμφαση στη μεταποίηση και τυποποίηση παραδοσιακών τοπικών προϊόντων, της βιολογικής παραγωγής προϊόντων καθώς και της προώθησης ειδών λαϊκής τέχνης και οικοτεχνίας. Η λειτουργία των υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης θα πρέπει να είναι ουσιαστική και αξιοκρατική, ενώ η παροχή των υπηρεσιών τους συνεχής, προκειμένου οι ωφελούμενοι να είναι μακροχρόνια ωφελούμενοι και με την υλοποίηση μιας τέτοιας αναπτυξιακής προσπάθειας να αποκατασταθεί το κλίμα εμπιστοσύνης των ανθρώπων της υπαίθρου απέναντι στη συγκεντρωτική απρόσωπη δημόσια διοίκηση.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων κοινωνικών ομάδων όπως οι οικονομικοί μετανάστες ή παραγωγικών ομάδων, όπως οι γεωργοί - κτηνοτρόφοι στις περιοχές αυτές, θα συμβάλει στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας τους, ενώ θα περιορίσει τον κίνδυνο να αποτελούν μελλοντικά ομάδες με έντονα προβλήματα ανεργίας. Ανάλογα, οι υποστηρικτικοί μηχανισμοί απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο μπορούν να αποτελέσουν φορέα κινητοποίησης των γυναικών – αγροτισσών, στο πλαίσιο της πολυδραστηριότητας και της συνεταιριστικής δράσης. Η ένταξη των αγροτισσών στην αγορά εργασίας είναι δυνατόν να συμβάλλει όχι μόνο στην αύξηση του εισοδήματος των ίδιων και των οικογενειών τους αλλά και στην αναγνώριση της προσφοράς τους στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας της αγροτικής τοπικής κοινωνίας (Evans and Ilbery, 1992).

Οι παρεμβάσεις των υποστηρικτικών μηχανισμών απασχόλησης είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε αδιέξοδο αν δεν συνοδεύονται από τη δημιουργία υποδομών και την ανάπτυξη επενδυτικών σχεδίων στους Δήμους. Οι κοινωνικές υποδομές αποτελούν βασική συνθήκη για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και μπορούν να λειτουργήσουν ως κίνητρο για τη συγκράτηση των νέων στην ύπαιθρο.

Βιβλιογραφία

1. Daskalopoulou, I. and A. Petrou (2002), “Utilising a farm typology to identify potential adopters of alternative farming activities in Greek agriculture”, *Journal of Rural Studies*, Vol. 18, pp. 95-103.
2. MacDonald, R. and L. Jolliffe, (2003), “Cultural rural tourism, evidence from Canada”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 30, pp. 307-322
3. Eikeland and Lie, (1999), “Pluriactivity in rural Norway”, *Journal of Rural Studies*, Vol. 15, pp.405-415.
4. Evans, J. and W. Ilbery, (1992), “Farm-based accommodation and the restructuring of agriculture: Evidence from three English Countries”, *Journal of Rural Studies*, Vol. 8, 85-96.
5. Kneafsey, M. (2001), “Rural cultural economy tourism and social relations”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 28, No. 3, pp. 762–783, 2001